

1916 febr. 17

A román nemzetiségi sajtó állásfoglalása a magyar radikálisoknak a „Mitteleuropa”-kérdésben a Világban közölt nyilatkozataival kapcsolatban¹

A magyar újságokban, különösen a radikálisok sajtójában, egy idő óta érdekes vita indult e kérdés körül. A budapesti „Világ” című lap érdeme, hogy tájékoztat egyes vezető politikusok véleményéről, és természetesen teljes figyelemmel kísérjük véleményüket. Jászi, a kiváló szociológus professzor „Középeurópáról” szólva néhány olyan megállapítást tesz, amelyet ki kell egészítenünk megjegyzéseinkkel, mert Jászi úr bármilyen lelkesen is támogatná a vitában a nemzetiségek elvét, elfelejti hangsúlyozni, hogy a háború után Magyarország politikája *nem is alapulhat másra, mint az egyenlő politikai, társadalmi és etnikai jogszolgáltatásokra, ezek együttvéve alkotják a nemzeti politikát.*

A magyar tudósok ez alkalommal sem nagyon érdeklődnek a magyar állam organikus szükségessége: a nemzetiségek jogos kívánságainak teljesítése iránt. Ellenkezőleg, vannak egyesek, akik éppen a háború következményeképpen követelik az asszimilálási rendszernek drákói erővel való bevezetését, függetlenül attól, hogy Németország asszimilálási politikája a lengyelekkel [szemben] csődöt mondott. Jászi érdeme ez alkalommal is az igazi tudósé: ő nem individualista szempontból mérlegeli az európai szövetség megalakulását, hanem ezt értéke kritériumában ítéli meg: lesz-e Magyarország abban a helyzetben, hogy belépjen az osztrák és a német demokráciák szövetségébe konszolidált politika nélkül, és a tervezett „Középeurópa” jelenteni fogja-e a homogén kultúrák szövetségét, vagy újra elnyomó egyesülések alakulnak a nagy tömegek kárára, amelyek kialakulása gátolni fogja mind a nemzeti kultúrák természetes fejlődését, mind magát a kormánypolitikát?

Mi, a Habsburg-birodalom román nemzetisége, természetesen nem adhatunk irányelveket az uralkodó kormányoknak: kivel lépjen katonai és politikai szövetségre. Mi az államfilozófia szempontjából csak alattvalók vagyunk, állampolgárok, akik kompaktságunkkal történelmi elemet alkotunk. Nekünk, románoknak, ez alkalommal egyetlen tiltakozó vagy helyeslő szavunk sem lehet a Németország által tervezett „Középeurópával” szemben. Ez megérthető a körülmények erejéből, de magának a történelemnek logikájából is. Azonban beleszólhatunk a politika irányításába faji arányszámunkkal, megkövetelhetjük nemzeti egyéniségünk tiszteletben tartását, mert a mi állampolgárságunk csak akkor lehet valódi, ha nemzeti jogaink önmagukban meg lesznek őrizve.

Különös, hogy az egyik egyetemi tanár, dr. Ágoston Péter, olyan megállapításokat tehet, amelyek sértik és diszkreditálják a román nemzetet. Hogyan értelmezi a professzor úr „Középeurópát”? Hogy ennek alapján támogassák Magyarországon a kezdetétől fogva csődöt mondott sovinizmust? A professzor úr tagadja, hogy a nemzetiségek Magyarországon intellektuális erőt képviselnek, és jövőnket a magyarosító tényezők biztosításával akarja előkészíteni. „Az erőszakos magyarosítás”

¹ A közlemény eredeti címe és lefőhelye: „Mitteleuropa” — „Középeurópa”. — Gazeta Transilvaniei 1916. febr. 4/17; 25. sz. 1. l. — Friedrich Naumann német bir. gyűlési képvis., liberális pol. (1860–1919) 1915-ben Mitteleuropa címmel megjelent műve a világháborút megelőző évek és a háború kezdeti időszakának tapasztalatai alapján egy egységesedő Közép-Európa megteremtését szorgalmazta. A német szerző munkája számottevő visszhangot váltott ki Magyarországon is; a polgári radikálisok köréből egy ideig Jászi Oszkár karolta föl a „Mitteleuropa” eszméjét. A román sajtó bő kivonatokban ismertette Naumann könyvét (Gazeta Transilvaniei 1916. márc. 2/15; 48. sz.; Telegraful Român 1916. máj. 17/30; 51. sz. — jún. 11/24; 60. sz.; 1. kötetünkben 97. sz. a.). Az itt közölt cikk az állásfoglalás egyértelműsége miatt érdemel figyelmet. — Naumann és könyvének egykorú ismertetői, bírálói *Középeurópa* fogalmát nem földrajzi, hanem politikai értelemben, egy új típusú államszövetség nevéként használják. Ennek érzékeltetésére itt és a továbbiakban változtatlanul hagyjuk az akkoriban szokásos, kötőjel nélküli írásmódot, sőt a fordításokban is ezzel élünk.

utópia, amelyet a professzor úr nem Morus Tamástól örökölt; s ez szomorú következménye a megtevesztő koalíció boszorkánykonyhájának.

A német nagy és művelt nép, s nagyon magabiztos civilizációs hivatásában, a háború folyamán a Reichskanzler szavaiból felismerték, hogy az asszimilációs politika csak renegátokat, politikai napszámosokat, a rothadt öntudat vámszedőit termeli ki, de komoly eredményeket soha nem hoz. Ma a legnagyobb és legműveltebb népek, még ha gondolnának is az asszimilálásra, nem használnák drákói intézkedéseket, hogy „asszimiláljanak”. Az erővel való asszimilálás társadalmi naivitás, amely szánalmassá vált a legreakciósabb doktrínerek szemében is. A nagy nép kultúrájával asszimilál. A németek több száz éves, kitartó munkával képesek lennének asszimilálni a lengyeleket birodalmukban, de nem úgy, ahogyan Poznanban csinálták, hanem ahogyan csinálni szeretnék. De a német faj felsőbbrendűségére felhozhatja igazolását a számbeli fölényt is.

Nem értjük azonban, miért olyan lelkesen felfuvalkodottak egyes magyar szociológusok, hogy „asszimilálni” akarják Magyarország nemzetiségeit. Nagyobb jövője lenne a magyar nemzetnek, ha társadalmi asszimilált nemzetiségekből lenne összetéve? Nem. A boldog, új és nagy Magyarország nem követhet utópista politikát, nem alapozhat türelmetlenségre a kebelében található idegen nemzetekkel, *hanem ellenkezőleg a magyar nemzet jövőjét az összes nemzetiségek szociális és kulturális jogainak tiszteletben tartása biztosítja.*

Természetesen mi soha nem tagadtuk az elvet, hogy a vezető szerep a magyar államé lesz. Állampolgári voltunkat és hazafias őszinteségünket sokezer román katona hősi magatartása pecsételte meg a többi néhány százezer katonáéval együtt, akiket a nemzetiségek adtak a hazának. De etnikai jogainkat éppen a háború következményeképpen megtagadni, nemcsak a magyar tudós megbocsáthatatlan bűne, hanem az el nem ismerés csúfos cselekedete, gyűlöletes merénylet a gondolatszabadság jegyében, amelyet méltatlankodva utasítunk vissza.

Keserűségünket csökkenti azonban Jászi úr mérsékelt, civilizált és kitűnő szelleme; ő is professzor, de nem rojtos a tolla. Jászi professzor megállapítja, hogy a nemzetiségek számára csak egyetlen politika fogadható el: a békés kulturális politika, a történelmi követelések egészében való elismerése, társadalmi osztályaik fejlődésének biztosítása, tehát teljes kulturális erőfeszítéseik felkarolása s az állampolgári jogok teljessé tételével a tökéletesedés fokára emelve, s ebben az értelemben lelkesedik Jászi egy olyan „Középeurópáért”, amelyik az intellektuális haladás biztosításával kialakított valamennyi nemzeti kultúrát öntudatra segíti a kulturális erők kibocsájtásával a szó organikus értelmében, más szóval, hogy „Középeurópában” ne legyenek elnyomott nemzetiségek, politikai ambíciók, osztályelnyomások, az egy helyen egyesült erők képezzék az intellektuális haladás garanciáját az anyagi haladás támogatásában.

Jászi eszméi nemesek, és mi románok ez alkalommal is aláírjuk azokat. Mi, a román nemzetiség, boldogok leszünk, ha nemzeti létünk egy félelmetes birodalom égisze alatt lesz, s ha hazafiságunk nem szolgáltat alkalmat a magyar politika néhány kétes hírességének, hogy lealacsonyításunkkal nevetségés elméleteiket fenntarthassák.

Mi teljes szívünkben kívánjuk, hogy a haza boldog legyen, s az ország felvirágozzon, de hazánk felvirágzása nem jelentheti etnikai tönkretételünket. Mi ezer éve élünk mint románok, s mint Magyarország fiai mindig jó hazafiak és jó románok tudtunk maradni, és — reméljük — még maradunk is néhány ezer évig jó hazafiak és jó románok. A tervezett „Középeurópában” a kultúra térképén mi románok is jelentünk egy foltot, s bármilyen rossz tanítók is az egyes magyar tudósok, a magyarországi román nemzet csak román marad.

Ennyit akartunk mondani a magyar tudósok „Középeurópa” témája körüli vitájában.